

VERSLAG SESSIE 3
GROOT ONDERHOUD 2017
1 DECEMBER 2017

**DUURZAAM ERFGOEDKLIMAAT:
ALTIJD PRECIËS MAATWERK**

Datum :	vrijdag 1 december 2017
Coördinator sessie:	Eve Van Dael
Voor verslag :	Eve Van Dael

Schimmelvorming, corrosie, een losse verflaag, krimpscheuren, alle gevolgen van een te hoge/lage relatieve vochtigheid of van klimaatschommelingen. Ernstige schade, zeg maar: een stabiel klimaat is belangrijk om ons erfgoed in stand te houden. En toch liggen de strenge klimaatrichtlijnen van 50-55 % relatieve vochtigheid onder vuur. Niet alleen zijn ze onhaalbaar en kosten ze heel wat energie, ze zijn vaak niet nodig voor het behoud van het erfgoed en daarom weinig duurzaam. Pas de laatste twintig jaar wordt natuurwetenschappelijk onderzoek uitgevoerd naar de reactie van materialen op een verkeerd klimaat. Hoewel het inmiddels duidelijk is dat de klimaateisen uit het verleden te streng zijn, wordt het er niet makkelijker op. Het bepalen van de juiste klimaatomstandigheden waarin erfgoed het best wordt bewaard, is maatwerk en hangt af van heel wat factoren. Welke factoren spelen een rol in het zoeken naar klimaatbeheersing? En hoe passen we deze richtlijnen toe in onze eigen organisatie?

In deze sessie worden drie zogenaamde positieve wetenschappers aan het woord gelaten. Marc Stappers, bouwfysicus bij RCE, heeft het over het besluitvormingsproces in beslissingen over klimaatbeheersing. Ingenieurs Eddy De Baets, expert cultuur bij Ingenium, en Jelle Langmans, expert bouwphysica bij Bauphi, bekijken de beperkingen en mogelijke oplossingen op bouwphysisch vlak en ten slotte licht ook Anne-Cathérine Olbrechts (FARO) de collectienoden en het belang van conditiecontrole toe.

Het besluitvormingsproces over het binnenklimaat beslaat negen stappen, die onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn. Het betreft context, waarde, collectiecomfort, gebouwcomfort, menselijk comfort, begrip klimaat, specificaties RV/T, maatregelen, kosten-batenanalyse. Een duurzaam klimaatbeleid kan enkel bestaan door overleg tussen al deze aspecten, waarbij duidelijk een beperking van het risico van aftakeling van het erfgoed voor ogen staat. Daarbij dienen de kosten en ingrepen tot een minimum beperkt te worden. De waarde van de collectie, verhouding van de collectie met het gebouw én de authenticiteit van het gebouw moeten gevrijwaard blijven. Welk soort gebouw (beton, hout, glas ...) is er dan nodig om je collectie in onder te brengen en je binnenklimaat stabiel te houden? Mogen we in passieve depots van de hygroscopische eigenschap van objecten gebruikmaken om een stabiele bewaaromgeving te krijgen?

Uit metingen (M. Maertens, RCE, 2012) blijkt er wel een stabiel klimaat aanwezig te zijn, maar ook dat de collectie constant aan het werken is om deze stabiel te houden. Collega Marc Stappers is echter van mening dat een artificiële buffer het grootste werk moet doen, en niet de objecten of hun intrinsieke hygroscopische eigenschappen.

Er rijzen nog veel vragen bij deze benadering, verder onderzoek is nodig.

Er bestaat een heel gamma aan klimaattechnische ingrepen en installaties. Maar deze bereiken in de meeste gevallen niet het beoogde doel, of zijn energieverwendend of moeten constant worden bijgestuurd en onderhouden.

Mits het nodige vooronderzoek en de noodzakelijke argumentatie, die vooral gebaseerd moeten zijn op klimaatmetingen en conditiecontroles op lange termijn, zou ook helemaal niets doen tot de opties moeten kunnen behoren.

Climate risk assessment in museums, een stroom van onderzoeken naar (klimaat)gevoeligheden van erfgoed in musea, komt stilaan op gang. Er zijn nog maar weinig praktijkvoorbeelden van onherstelbare schade aan erfgoed door langdurige onaangepaste klimaatomstandigheden. De vraag over de klimaatspecificaties wordt immers vaak (te) laat gesteld. Bij problemen worden dan heel vaak allerlei technische oplossingen aangereikt zonder daarom de bouwfysische oorzaak aan te pakken of oog te hebben voor de authenticiteit van het gebouw of de duurzaamheid van de ingrepen.

Met de oprichting van Klimaatnetwerk Vlaanderen (naar het model van Klimaatnetwerk Nederland, nu Platform Erfgoedklimaat) is een netwerk van erfgoedconsulenten, ingenieurs en installatietechnici in het leven geroepen om kennis te delen en ervaring uit te wisselen over klimaatbeheersing van erfgoed en meer bepaald over het nieuwe klimaatdenken dat een versoepeling van de strenge, onhaalbare en niet-wetenschappelijk gefundeerde richtlijnen inluidt.